

нювати через призму сфер впливу на: стан та здоров'я населення; атмосферне повітря; водні джерела; земельні ресурси та території міст.

Список використаних джерел

1. Гутаревич Ю. Ф. Екологія та автомобільний транспорт: Навчальний посібник, 2-ге вид., перероблене та доповнене. – К.: Арістей, 2008. – 296 с.
2. Колесников С.И. Экономика природопользования. – Ростов-на-Дону, 2000. – 123 с.
3. Основні напрямки природоохоронних витрат // Закон і бізнес. – 1996. – 4 вересня. – С. 15.
4. Хачатуров Т.С. Экономика природопользования. – М.: Наука, 1987. – 254 с.

Annotation. *Damages to the environment made by a motor transport were examined. The types of economic damages were described. Measures on a distraction and reduction of contamination of atmosphere by the extras of transport and other vehicles were analyzed.*

Key words: *damages to the environment, economic damage, paying for contamination, estimation of losses, ecological safety of motor transport.*

45

УДК 65.01:338.02

О.В. Крамар, викладач, Кам'янець-Подільська
філія Європейського університету

ВПЛИВ КОНТРОЛЮ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Контроль є однією із завершальних стадій управління; водночас він є необхідною умовою ефективності системи управління в цілому, адже розглядаючи її як сукупність всіх систем функцій: планування, організації, мотивації та контролю, можна допустити, що елемент контролю присутній в кожній з них.

Ключові слова: *система управління, результативність системи управління, ефективність системи управління, витрати управління, функції управління, контроль.*

У сучасному господарюванні важко не відзначити найбільш важливу і багатогранну сферу діяльності, ніж управління, від ефективності якого залежать і продуктивність виробництва, і якість обслуговування населення.

У зарубіжних країнах накопичений значний досвід управління в області промисловості, торгівлі, кооперації, сільського господарства внаслідок безпосередньої участі людей в управлінській діяльності. Відставання народного господарства України в порівнянні з ними зумовлюється багатьма факторами,

серед яких провідне місце займає недосконалість та неефективність вітчизняної системи управління.

Система управління – це форма реалізації взаємодії й розвитку відносин управління, виражених у законах і принципах менеджменту, а також у меті, функціях, структурі, методах і процесі управління [4]. Оцінювання системи управління необхідно проводити за критеріями результативності та ефективності.

Результативність системи управління – це її здатність виконувати управлінські функції таким чином, щоб організація могла досягати намічених цілей, оперативно реагуючи на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 117].

Ефективність системи управління – це показник, що характеризується співвідношенням витрат на здійснення управлінських функцій із результатами діяльності організації [3, с. 268-269]. Отже, система показників ефективності управління має оцінювати здатність менеджменту справлятися із проблемами, що виникають у процесі діяльності підприємства. Разом з тим, показники ефективності мають відображати і зміну його загального стану під впливом управлінських зусиль. Управлінські зусилля певною мірою можуть бути оцінені у кількісному вираженні через величину витрат на управління (рис. 1.) [5, с. 135].

Чим меншими є ці витрати з розрахунку на одиницю продукції, тим ефективнішою вважається система управління підприємством.

Найуживанішим показником визначення ефективності системи управління є відношення загального або кінцевого результату виробництва до сукупних витрат на управління:

$$E_y = \frac{P_k}{B_y}, \quad (1)$$

де E_y – ефективність управління; P_k – кінцевий результат, отриманий підприємством; B_y – витрати на управління.

Другим розповсюдженим показником ефективності системи менеджменту є відношення загального результату виробництва (обсягу реалізації продукції, суми валового прибутку) до кількості працівників апарату управління.

$$E_y = \frac{P_k}{K}, \quad (2)$$

де K – кількість управлінського персоналу [3, с.263-264].

Обґрунтування ефективності управлінської системи передбачає зіставлення отриманих внаслідок управлінської діяльності результатів із витратами на управління. Проте процес управління завжди супроводжують певні невизначеності: не все завжди виконується так, як було задумано, люди не завжди

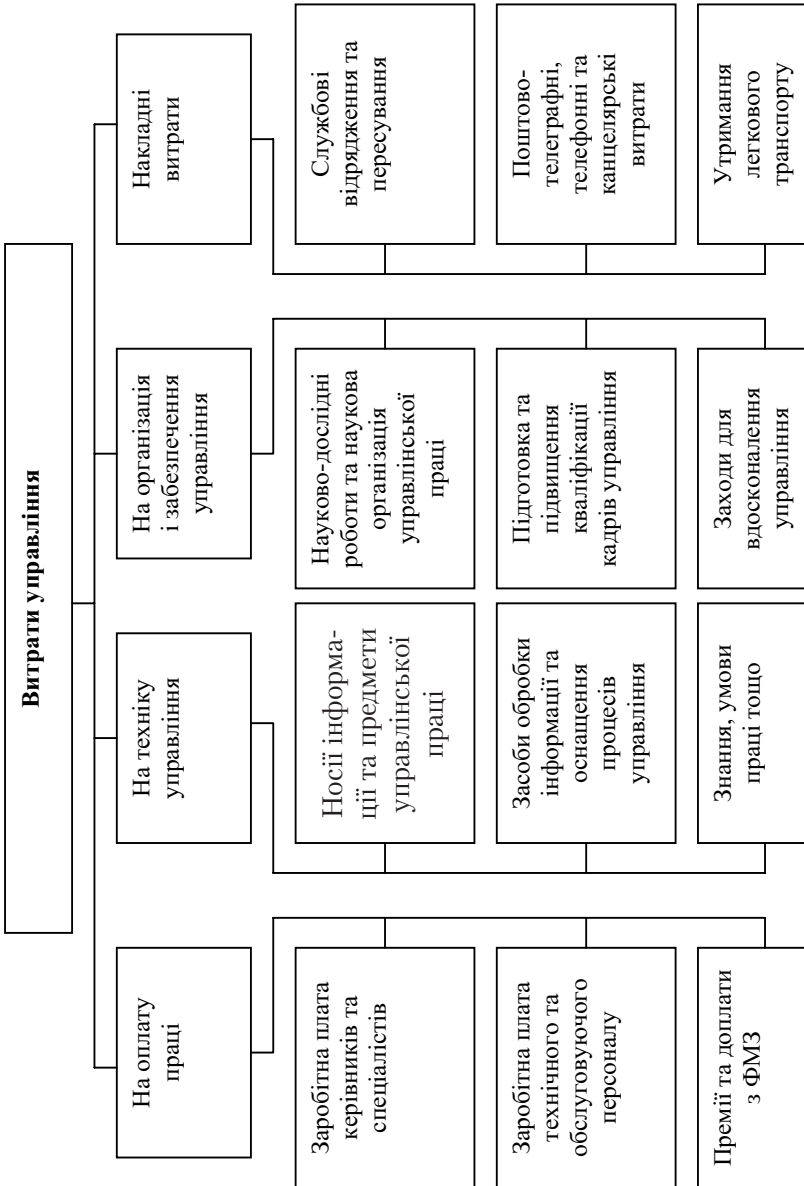

Рис. 1. Витрати на управління

приймають делеговані їм права і обов'язки, керівництву не завжди вдається належним чином мотивувати людей на досягнення поставлених цілей. Тому управління слід розглядати як систему взаємопов'язаних елементів, кожний з яких сам по собі є системою, дуже важливою для підприємства. Їх називають функціями управління. Кожна функція являє собою систему, тому що також складається з ряду взаємопов'язаних елементів (цілей, методів, принципів, процесу). Таким чином систему управління можна визначити як сукупність всіх систем загальних функцій менеджменту: планування, організації, мотивації та контролю.

Дослідженнями системи управління займалися такі зарубіжні вчені, як Мескон М.Х., Альберт М., Хедоурі Ф., Веснін В.Р., Козлова О.В., Бовикін В.І., Лафта Дж. К. та вітчизняні вчені Завадський Й.С., Немцов В.Д., Довгань Л.Є., Сініок Г.Ф., Богатирьова Л.Д., Дацій Л.Д., Осовська Г.В., Хміль Ф.І., Шегда А.В. та інші.

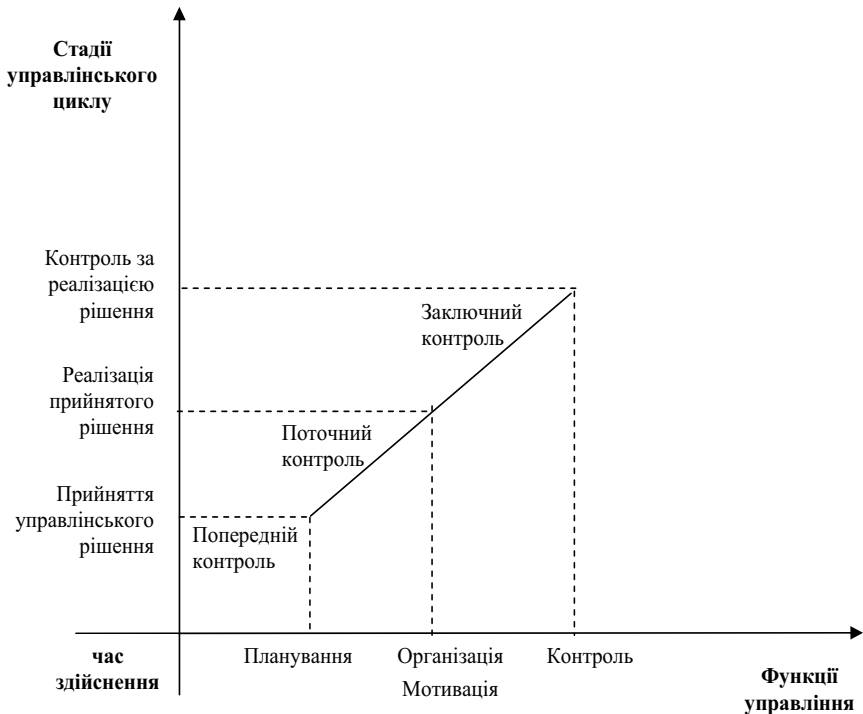

Рис. 2. Процес управління у взаємозв'язку з видами контролю

Будь-яка управлінська функція обов'язково інтегрована з контрольною [2, с. 53]. Тому розглядаючи кожну функцію як систему, можна допустити, що елемент контролю присутній в кожній з них. Найкраще це можна побачити якщо розглянути процес управління у взаємозв'язку з видами контролю, що класифікуються за часом здійснення (рис. 2).

Згідно запропонованої схеми, зображеної на рис. 2, бачимо, що контроль є:

- елементом кожної стадії процесу управління та всіх основних функцій управління;
- проміжною стадією, що забезпечує інформаційну прозорість щодо якості ходу процесу управління на всіх інших стадіях;
- невід'ємним елементом всієї системи управління підприємством.

По формі здійснення попередній, поточний та заключний контролю схожі, так як мають спільну мету: сприяти тому, щоб фактичні результати були найбільш близькі до запланованих. У тому разі, коли результат щодо вдосконалення тих чи інших аспектів управлінської діяльності проявляється протягом поточного року, процес зіставлення не викликає труднощів. Перевищення результатів над витратами свідчить про ефективність системи управління.

Отже, контроль є однією із завершальних стадій управління; водночас він є необхідною умовою ефективності системи управління в цілому. Контроль виступає свого роду сканером, який висвітлює весь процес досягнення організації своїх цілей, починаючи зі стадії їх формування, і завершуючи одержанням результатів, проводить зіставлення отриманих внаслідок управлінської діяльності результатів із витратами на управління, а також є тим сполучним та направляючим компонентом, який не дає процесам на підприємстві прийняти критичний і необоротний характер.

Список використаних джерел

1. Бовькин В.И. Новый менеджмент: (управление предприятиями на уровне высших стандартов; теория и практика эффективного управления). – М.: ОАО «Издательство «Экономика», 1997. – 368 с.
2. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. – У 3 т. – Т. 1. – 3-вид., доп. – К.: Вид-во Європ. ун-ту. – 2001. – 542 с.
3. Лафта Дж.К. Эффективность менеджмента организации. Учебное пособие. – М.: Русская деловая литература, 1999. – 320 с., с. 268-269.
4. Теория управления социалистическим производством / Под ред. О. В. Козловой. – М., 1993.
5. Шегда А.В. Основы менеджмента: Учебное пособие. – К.: Знання, 1998. – 512 с., с. 135.

Annotation. *Control is one of the last degrees of management; in the same time it is one of the necessary conditions of the effective system of management in general. Speaking about it main functions: planning, organization, motivation and control, we can say that the element of control is present in each of them.*

Key words: *system of management, the resultant of the management's system, the effect of the management's system, management charges, the functions of management, control.*

46

УДК 332.122:379.84

О.О. Мазур, викладач, ПВНЗ «Європейський університет», Кам'янець-Подільська філія

БАГАТОФАКТОРНА ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ВПЛИВУ НА РЕКРЕАЦІЙНУ ГАЛУЗЬ

Конкуренентспроможність підприємств рекреаційної галузі залежить від таких факторів, як природні, людські, інформаційні та фінансові ресурси, якість інфраструктури, технологічні та інноваційні процеси, інвестиційна привабливість та фінансова стійкість, а також соціально-політичний клімат в країні.

Ключові слова: *багатофакторна економічна модель, конкурентспроможність підприємств, кореляційно-регресійний аналіз, рівень рентабельності, рентабельність послуг, рекреаційна галузь.*

Розвиток рекреаційної галузі залежить від впливу багатьох чинників та закономірностей, аналізуючи які використовують параметри економічних моделей та інші статистичні характеристики, отримані в результаті проведення багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу.

В якості результативної ознаки, що певною мірою характеризуватиме конкурентоздатність галузі, можна обрати чистий прибуток від наданих послуг за період 2005-2009 рр.

На конкурентоздатність рекреаційної галузі впливають наступні фактори:

- природні ресурси (їх наявність, обсяги видобутку),
- людські ресурси (кількість, вартість, управління),
- інформаційні ресурси (обсяг та якість науково-технічної інформації),
- фінансові (вартість капіталу та інвестиції),
- інфраструктура (її якість і вартість);
- процеси (технологія, НТП, інновації);
- привабливість (фінансові результати діяльності підприємств галузі);
- соціально-політичний клімат в країні.